

N:o 25.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1896, kl 2 e. m.

Betänkande angående hvitbetssockertillverkningsafgiften.

Sedan Riksdagen i skrifvelse af den 11 maj 1894 anhållit, att Kongl. Maj:t vill taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån ändring i gällande bestämmelser angående beskattningen af hvitbetssockertillverkningen samt ändring i dermed sammanhängande förhållanden erfordrades i och för vederbörligt tillvaratagande af statsverkets finansiela intressen, så har nu Kongl. Maj:t uti en till bevillningsutskottet hänvisad proposition, n:o 38, föreslagit Riksdagen att besluta,

»att § 2 i förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893 skall erhålla följande förändrade lydelse:

Det enligt § 1 beskattningspligtiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att etthundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor antagas lemna ett utbyte af tio och ett halft kilogram socker;

samt att berörda paragraf i dess sålunda förändrade lydelse skall lända till efterrättelse från och med den 1 september 1896, dock att det i samma paragraf omförmälda utbyte skall intill den 1 september 1898 beräknas till allenast tio procent och att för fabrik, som, på grund af gällande bestämmelser om beräkning af utbytet i vissa fall, redan kommit i åtnjutande af lägre utbytesberäkning än den i allmänhet stadgade, sagda bestämmelser, så vidt enligt dem utbytet vid fabriken skall beräknas i visst förhållande till utbytet vid äldre fabrik, fortfarande skola för den i omförmälda bestämmelser afsedda tid lända till efterrättelse.»

Af det vid nämnda kongl. proposition fogade protokoll öfver finansärenden för den 13 nästlidne mars inhemtas, att chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå i promemoria af den 4 sistlidne februari lemnat följande redogörelse för hvitbetssockerindustriens utveckling under de senare åren.

»Ännu under slutet af 1880-talet funnos icke flera än fyra hvitbetssockerfabriker, hvilka under året 1889—1890 tillsammans afverkade ungefär 137,000 ton betor. Hvarterdera af de tre närmaste tillverkningsåren tillkommo två nya fabriker, detta oaktadt skatten blifvit förhöjd från och med den 1 september 1891, nemligen från två femtedelar till hälften af råsockertullen. Lika litet hämmande som denna skatteförhöjning verkade Riksdagens begäran om en utredning angående ytterligare förhöjning af beskattningen äfvensom den på grund deraf tillsatta komiténs våren 1892 afgifna förslag till dylik förhöjning. Under året 1893—1894 tillkom visserligen ingen ny fabrik, men de då befintliga tio fabrikerna ökade sin afverkning från 277,000 till 374,000 ton, således med nära 100,000 ton, hvartill förberedelser naturligtvis måste hafva vidtagits redan under vintern och våren 1893, d. v. s. samtidigt med det att Riksdagen fattade sitt beslut om en skatteförhöjning, som blef icke obetydligt strängare än den af komitéen föreslagna, enär öfvergångstiden bestämdes till tre i stället för, såsom föreslagits, sex år.

Så snart Riksdagens beslut blef bekant, började äfven förarbetena för anläggande af åtskilliga nya fabriker. Ehuru icke samtliga dessa planer ledde till påföljd, voro dock vid början af tillverkningsåret 1894—1895 sju nya fabriker färdiga att börja sin verksamhet, och då dessutom de äldre fabrikerna kontraherat om större betleverans än föregående år, blef kampanjens resultat en betafverkning af 628,480 ton. Afverkningen hade således från föregående år ökats med omkring 254,000 ton eller nästan samma belopp, hvartill hela rikets afverkning uppgick tre år tidigare.

Bland de nyss nämnda sju fabrikerna äro medräknade tre af äldre fabriker anlagda så kallade saftstationer, vid hvilka betornas bearbetning icke drifves längre än till betsaftens framställande, hvarefter denna genom rörledningar föres till hufvudfabriken. Dessa tre saftstationer äfvensom två af de nya fullständiga fabrikerna äro belägna i Malmöhus län, den sjette fabriken är belägen i Christianstads län, vid Karpalund, och den sjunde på Gotland.

Vid början af tillverkningsåret 1895—1896, d. v. s. sistlidne höst, trädde en fabrik i Carlshamn i verksamhet. Beträffande betafverkningens storlek för tillverkningsåret erhöll kontroll- och justeringsbyrå under

hösten från fabrikerna uppgifter, enligt hvilka de äldre fabrikerna hade inskränkt sin betodling så mycket, att trots den nytillkomna fabriken i Carlshamn och utvidgningen af odlingen för ett par af de förlidit år tillkomna fabrikerna betodlingen i dess helhet skulle hafva reducerats med 17 procent. Under förutsättning att betafkastningen varit densamma som förlidit år, skulle äfven betafverkningen reduceras med 17 procent och således ej komma att uppgå till mera än ungefär 520,000 ton. Emellertid har afverkningen under kampanjen, hvilken, såsom nämnts, afslutades med januari månad, uppgått till 538,708,9 ton, utvisande alltså en minskning med ungefär 90,000 ton eller omkring 14 procent mot närmast föregående tillverkningsår.

Fabriken vid Karpalund nedbrann i början af oktober 1895, sedan den varit i gång endast några få dagar af sin andra kampanj. De för densamma afsedda betorna öfvertogos af fabriken i Engelholm. Fabriken återuppförande pågår redan, och lär det vara afsigten att få fabriken färdig till början af nästa kampanj. Fabriken vid Arlöf nedbrann i början af januari 1896 kort efter det betafverkningen för kampanjen der afslutats; äfven denna fabrik hinner sannolikt återuppbyggas i så god tid, att den kan komma i verksamhet under nästa kampanj. Ett bolag för anläggande af en andelssockerfabrik i nordöstra Skåne är visserligen bildadt, men det torde vara osäkert, huruvida denna fabrik kan hinna börja sin verksamhet redan under nästa tillverkningsår. Hvitbetssockerfabrikernas antal under tillverkningsåret 1896—1897 skulle således blifva 18 eller högst 19.

I medeltal per fabrik uppgick betafverkningen tillverkningsåret 1888—1889 till endast 21,500 ton, men steg under de två följande åren till respektive 34,200 och 36,400 ton; derefter sjönk medeltillverkningen under ett par år, men började sedan åter stiga, så att den året 1893—1894 var 37,000 ton, året 1894—1895 44,900 ton och nu senast afslutade kampanj 38,500 ton; härvid är att märka, att vid beräkning af medeltalen för de två senaste åren hufvudfabrik med tillhörande saftstation ansetts såsom en enda fabrik. Den största afverkning, som år 1888—1889 förekom vid någon fabrik, var 32,000 ton; år 1894—1895 var deremot den största afverkningen 71,000 ton och 1895—1896 62,700 ton, förra året vid fabrik med saftstation, men bland de öfriga 63,100 ton.

Utaf hela den under kampanjen afverkade betmängden medhunnos på slutet af 1880-talet mellan 50 och 60 procent under höstmånaderna, men under de senaren åren har afverkningen bedrifvits raskare; sålunda afverkades under sistförflutna höst 91 procent af hela kampanjens betor.

Socketutbytet har under de senaste åren varit i jemnt stigande, ej

endast i medeltal på samtliga fabriker, utan, med blott ett undantag, för hvar och en af dem. Undantaget, som för öfrigt bestod i en minskning af blott 0,15 procent, beror dels derpå, att den afsedda fabriken anlagt en saftstation i en trakt, der betorna synas hafva hållit något mindre socker än i de trakter, hvarifrån hufvudfabriken förut hemtat sitt betförråd, dels och sannolikt mest derpå, att fabriken ej kunde börja betafverknigen förr än under senare delen af oktober månad och till följd deraf måste fortsätta densamma ända in i mars. Eftersom utbytet består af produkter af olika kvalitet, pläga för jämförelsens skull de senare och sämre produkterna reduceras till första produkt genom multiplicering med respektive 0,75 och 0,65. Det sålunda till första produkt reducerade sockerutbytet var år 1891—1892 i medeltal för alla dåvarande fabriker 9,88 procent (lägst 9,15 procent) af den afverkade betmängden; under de två derpå följande åren voro motsvarande medeltal respektive 10,31 procent (lägst 9,52 procent) och 11,08 procent (lägst 10,34 procent) och under senaste kampanj, för hvilken fullständiga uppgifter finnas, nemligen 1894—1895, hade medeltalet stigit till 11,21 procent (lägst 9,75 procent vid en nyanlagd fabrik och 10,55 procent bland de äldre). De inom parentes satta procenttalen hänföra sig till den fabrik, som för året hade det lägsta utbytet.

De äldre fabriker, d. v. s. de som varit i verksamhet före ingången af kampanjen 1894—1895, hade, inklusive dem tillhörande saftstationer, ett medelutbyte under nämnda kampanj af 11,38 procent socker (reduceradt), under det att utbytet vid de då nya fabriker var följande, nemligen vid Roma (Gotland) 11,53 procent, vid Köpinge och Svedala (Malmöhus län) respektive 10,59 och 10,47 procent samt vid Karpalund (Cristianstads län) 9,75 procent. Utaf dessa fabriker är Svedala belägen inuti och Köpinge vid gränsen af det område, inom hvilket hvitbetor sedan några år tillbaka odlats.

Utbytet under innevarande tillverkningsår torde blifva i medeltal något lägre än förra året, emedan betornas sockerhalt under hösten 1895 visat sig vara ett par tiondedels eller möjligen en half procent lägre än hösten 1894. Undantag härifrån göra dock de på Gotland och vid Karpalund odlade betorna, af hvilka de sistnämnda visa en betydlig stegring i sockerhalt. Carlshamnsfabrikens betor hafva beträffande sockerhalten varit fullt jämförliga med de äldre skånska fabriker. Som minskningen i sockerhalt visat sig störst vid de äldsta fabriker, skulle denna minskning möjligen kunna tyda på att betorna nu med afseende å kvaliteten uppnått ett åtminstone temporärt maximum. Såsom en jämförelse kan nämnas, att sockerutbytet (det ur melassen erhållna inberäknadt) i Tysk-

land under kampanjen 1894—1895 var 12,60 procent, under det att det samma, beräknadt på liknande sätt, d. v. s. utan reduktion till första produkt, i Sverige samtidigt var 11,60 procent.

Alltifrån hösten 1889 hafva betorna betalats med 1 krona 85 öre per deciton under hösten, d. v. s. vid leverans före november månads utgång, och med 2 kronor 10 öre vid senare leverans. Häri har emellertid en ändring inträdt med innevarande tillverkningsår, i det att de skånska fabrikerna nedsatte höstpriset till 1 krona 50 öre och vinterpriset till 1 krona 70 öre. Som dock konjunkturerna för sockerindustrien bättrat sig sedan dessa pris bestämdes, hafva de flesta fabrikerna utlofvat en eventuel höjning, nemligen med 5 öre för hvarje krona, hvarmed råsockerpriset öfverstiger 38 kronor. Fabriken på Gotland har betalt betorna med respektive 1 krona 60 öre och 1 krona 85 öre per deciton. Fabriken i Carlshamn har infört en här i landet ej förr använd prisbestämningsmetod, i det att den för betor odlade i Blekinge betalar ett grundpris af respektive 1 krona 60 öre och 1 krona 80 öre för betor af 12 procent sockerhalt samt ett tillägg af $7\frac{1}{2}$ öre per deciton för hvarje full halfprocent socker, betorna hålla utöfver 12 procent; betpriset i Blekinge synes härigenom hafva uppgått till 1 krona $82\frac{1}{2}$ öre för höstleverans. Samtliga fabriker lemna derjemte betodlarne fritt betfrö, hvarjemte de betala en del af, om ej hela, jernvägsfrakten.

Enligt officiella tyska uppgifter betalades hvitbetor i Tyskland åren 1890—1891 och 1891—1892 med 1,80 à 2,20, de två följande åren med i medeltal respektive 2,09 och 2,12 och 1894—1895 med likaså i medeltal 2,02, allt riksmark per deciton. För innevarande år finnes ännu ingen officiel uppgift, men enligt notiser i tyska facktidskrifter torde medelpriset icke hafva varit synnerligen mycket öfver $1\frac{1}{2}$ mark.

Melassutbytet har under de senare åren uppgått till $2\frac{1}{2}$ à 3 procent af den afverkade betquantiteten, nemligen 1891—1892 till 7,600 och 1894—1895 till 17,500 ton. Melassen såldes förr till största delen till utländska fabriker för extrahering af socker, men denna export har under de senare åren till följd af höjning af tullsätser i utlandet allt mera aftagit. En af sockerfabrikerna har sedan gammalt utdragit en del socker ur melass med användning af den så kallade elutionsmetoden, och under de senaste åren hafva ett par andra sockerfabriker i någon mån följt exemplet att, dock med användande af en annan metod, framställa så kalladt kalksocker. Tillverkning af bränvin utaf melass bedrefs under slutet af 1880-talet vid ett samt under åren 1892—1895 vid två brännerier i Malmöhus län, hvilka dervid förbrukade följande quantiteter melass, nemligen 1890—1891 1,079 ton, 1891—1892 1,269 ton, 1892—1893 2,824 ton, 1893—1894

1,608 ton och 1894—1895 2,060 ton. Under innevarande och sistförflutna tillverkningsår hafva vid några brännerier försök gjorts att afverka melass tillsammans med andra råämnen. Dessutom hafva under senast förflutna höst två brännerier iordninggjorts för uteslutande afverkning af melass, så att numera inom landet finnas fyra melassbrännerier. Under de senaste åren, särskildt 1895, hafva slutligen försök anstalts med användning af melass till kreatursfoder, hvarvid melassen sålts dels oblandad, dels blandad med betmassa, hvetekli eller palmkärnemjöl; melassen har härvid betingat ett pris af 2, 2¹/₂ à 3 kronor per deciton. Någon uppgift om, huru mycket melass på sådant sätt användts, har ej kunnat erhållas.

Den vid betafverkningen erhållna betmassan säljes såsom fodermedel i allmänhet efter 30 öre per deciton.

Att noggrant beräkna landets årliga sockerförbrukning låter sig icke göra, då man icke känner raffinaderiernas och de enskilda affärsmännens lagerbehållningar vid årsskiftet. I komiterades den 7 april 1892 afgifna betänkande angående beskattning af hvitbetssockertillverkningen finnes emellertid intagen en tablå öfver importen och tillverkningen af socker under vissa år, af hvilken tablå man åtminstone kan få en föreställning om den stegring, som under årens lopp inträdt i konsumtionen af socker. I nämnda tablå hafva sammanförts beloppen importeradt och inom landet tillverkad råsocker, det senare för hvarje kalenderår beräknadt ur mängden under året afverkade betor med begagnande af en utbytesprocent, som är medeltal af procenten för två på hvarandra följande tillverkningsår. Den sålunda erhållna summan råsocker har evalverats till raffineradt socker efter 90 procents rendement, hvarefter genom tilläggande af importöfverskottet raffineradt socker en årssumma af tillgängligt raffineradt socker erhålles. Utaf komiterades tablå, kompletterad på liknande sätt för åren 1892—1895, framgår, att nämnda års summor utgjorde, i afrundade tal,

år 1882	34,600 ton
» 1885	40,100 »
» 1888	43,900 »
» 1891	52,600 »
» 1892	56,600 »
» 1893	58,900 »
» 1894	71,000 »
» 1895	75,200 »

På nyåret 1895 befarades till följd af den stora inhemska tillverkningen en öfverproduktion af ungefär 8,000 ton råsocker, motsvarande c:a 7,000 ton raffineradt socker, men före slutet af kampanjen 1895—1896

visade det sig emellertid, att öfverskottet ej uppgick till mer än c:a 3,000 ton råsocker, och har detta öfverskott sedan dess förbrukats, så att äfven under år 1896 någon, om ock mindre betydlig, införsel af socker torde blifva erforderlig.

Importen af sirap har fortfarande varit stadd i stegring; den uppgick 1885 till 7,600, 1894 till 12,200 och 1895 till 13,300 ton.

Statsverkets inkomst af socker och sirap har varit:

Ar.	Beräknad tullafgift för socker och sirap.	Debiterad tillverkningskatt.	Summa kronor.
1882	10,252,000	111,000	10,363,000
1885	10,860,000	334,000	11,194,000
1888	10,767,000	544,000	11,311,000
1891	9,242,000	1,847,000	11,089,000
1892	9,055,000	2,260,000	11,315,000
1893	8,834,000	2,719,000	11,553,000
1894	6,628,000	4,723,000	11,351,000
1895	2,391,000	7,139,000	9,530,000.

Tullafgiften är beräknad enligt kommerskollegii berättelser utom för år 1895, då uppgiften om importens storlek hemtats ur den Post- och Inrikes tidningar åtföljande bilagan »rikets in- och utförsel af vissa varor».

Tillverkningskatten beräknas från och med hösten 1895 för flertalet fabriker efter 9 procent sockerutbyte. Endast fyra fabriker, nemligen de vid Karpalund i Christianstads och vid Köpinge i Malmöhus län belägna äfvensom de på Gotland och i Blekinge hafva kommit i åtnjutande af den i § 2 af kongl. förordningen den 19 maj 1893 medgifna skattelindringen. Enligt nu gällande bestämmelser skall tillverkningskatten för fabrikena vid Köpinge och Karpalund under tillverkningsåren 1895—97 beräknas efter 7 procent och derefter under åren 1897—99 efter 8 procent utbyte; för fabriken i Carlshamn under tillverkningsåren 1895—98 efter 7 procent och under åren 1898—1900 efter 8 procent utbyte samt för fabriken på Gotland under tillverkningsåren 1895—97 efter 6 procent och under åren 1897—99 efter 7 procent utbyte. Skatten debiteras innevarande år efter respektive 10,57 kronor, 8,22 kronor och 7,05 kronor per ton betor. Den lägre utbytesberäkningen innebar för de dermed gynnade fabrikena en skattelindring under året 1894—95 af tillsammans 228,215 kronor och för året 1895—96 af 244,512 kronor.

Råsocker säljes numera i Sverige alltid på basis af 92 procent rendement, så att om rendementet är större, ökas priset proportionsvis med 40 öre för hvarje procent, men om det är lägre, minskas priset med 60 öre

per procent. Priset för 92-procentigt socker bestämmes åter för närvarande vid leverans till raffinaderierna efter notering i Magdeburg för råsocker, levererad fritt om bord i Hamburg, nemligen sålunda, att, när nämnda notering är 12 mark för 50 kilogram af 88 procent rendement, är priset för det svenska 92-procentiga sockret 43 kronor 50 öre för 100 kilogram; för hvarje mark, hvarmed den tyska noteringen ändras, höjes eller sänkes det svenska priset med 1 krona 80 öre; dessutom jemkas råsockerpriset i viss mån efter priset å raffineradt socker.

Eftersom prisskilnaden mellan 92- och 88-procentigt socker är ungefär 1 mark per 50 kilogram och den svenska tullen 23,5 öre per kilogram, skulle 100 kilogram tyskt råsocker af 92 procent, importeradt till Sverige vid 12 mark notering, oafsedt transportkostnaden betinga ett pris af ungefär 46 kronor 90 öre. Priset å svenskt råsocker under samma förhållanden är emellertid, såsom ofvan sagts, endast 43 kronor 50 öre.»

Vid nu omförmälda promemoria hafva fogats två tabeller angående betafverknigen och sockerutbytet, hvilka under litt. A och B finnas bilagda detta betänkande.

Chefen för finansdepartementet har enligt ofvanberörda statsrådsprotokoll af den 13 mars vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t yttrat följande:

»Af chefens för kontroll- och justeringsbyrån promemoria inhemtas, att konsumtionen af socker, hvilken, beräknad på sätt i promemorian närmare angifves, år 1885 uppgick till 40,000 ton, år 1895 hade stigit till 75,000 ton eller nära fördubblats, samt att statsverkets inkomst af tullen å socker och sirap samtidigt sjunkit från 10,860,000 kronor till 2,391,000 kronor. Ända till och med år 1894 höll sig emellertid summan af tullen å socker och sirap samt tillverkningskatten å det inhemska sockret, eller således statsverkets hela inkomst af artiklarna socker och sirap, ganska konstant, nemligen något öfver 11 millioner kronor, men med år 1895 inträder ett annat förhållande, i det att nämnda summa till följd af den ökade inhemska tillverknigen och den deraf föranledda minskade sockerimporten nedgår med nära 2 millioner kronor till endast 9 $\frac{1}{2}$ millioner. Vid den starka stegring i sockerkonsumtionen, som under de senare åren egt rum, torde någon ytterligare nämnvärd stegring ej vara att under den närmaste tiden påräkna. Vid affattandet af den till innevarande års Riksdag aflåtna nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof beräknades, att, med tillämpning af nu gällande bestämmelser om betsockerbeskattningen, hvitbetssockertillverkningsafgiften för år 1897 skulle uppgå till 7 millioner kronor, så att, äfven om tullinkomsten för socker och sirap skulle hålla sig vid 2 millioner kronor, statsverkets hela års-

inkomst af dessa varor enligt nämnda beräkning endast blefve 9 millioner kronor eller en half million kronor mindre än under år 1895 och inemot $2\frac{1}{2}$ millioner kronor mindre, än den i allmänhet varit under åren 1885—1894. Nu anförda siffror torde till fullo ådagalägga nödvändigheten att vidtaga någon ändring i gällande bestämmelser angående beskattningen af hvitbetssockertillverkningen.

Enligt § 2 mom. 2 i gällande förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen skall vid fabrik, som är anlagd på mer än 30 kilometers afstånd från annan i gång varande hvitbetssockerfabrik, det sockerutbyte, som erhålles ur 100 kilogram betor, beräknas utgöra under de tre första tillverkningsåren 2 och under de derpå följande två åren 1 kilogram mindre än det högsta utbyte, som beräknas vid någon äldre fabrik inom riket, och genom särskild bestämmelse har ytterligare skattelindring beviljats den på Gotland anlagda fabriken sålunda, att utbytet af 100 kilogram betor beräknas utgöra under de tre första tillverkningsåren 3 och under de derpå följande två åren 2 kilogram mindre än det högsta utbyte, som beräknas vid någon äldre fabrik inom riket. På grund af dessa bestämmelser åtnjutes för närvarande lindring i tillverknings-skatten af fyra fabriker. En af dessa, den i Malmöhus län belägna, hemtar åtminstone en del betor från trakter, der betodling redan förut pågått, och har att döma af de afverkade betornas sockerhalt och det vunna sockerutbytet ej varit i större behof af denna lindring än öfriga fabriker inom länet. Den i Christianstads län belägna fabriken hade under sin första kampanj det lägsta sockerutbytet af samtliga fabriker — det var nära $1\frac{1}{2}$ procent lägre än medeltalet för alla — och var således i hög grad beroende af den erhållna lindringen; tillverkningsåret 1895—96 hade emellertid betorna i trakten kring denna fabrik uppnått samma sockerhalt som i åtskilliga andra trakter af Skåne. Fabriken i Carlshamn har begagnat den erhållna skattelindringen till att betala högre pris för betorna, dervid priset delvis gjorts beroende på sockerhalten. Härigenom har fabriken kunnat uppställa högre fordringar å betornas beskaffenhet, hvaraf följden blifvit, att fabriken erhållit betor af samma kvalitet som de bättre skånska. För den på Gotland anlagda fabriken torde skattelindringen hafva varit ett nödvändigt vilkor, enär utan densamma fabriken sannolikt icke blifvit anlagd.

Den medgifna skattelindringen har således uppfyllt sitt ändamål, i det den infört sockerbetsodling i trakter, der sådan eljest svårligen kunnat med framgång bedrifvas, fastän fråga kan vara, huruvida icke den medgifna lindringen varit större och utsträckt öfver längre tid, än i sjelfva verket varit behöfligt. Men äfven om så vore, kan naturligtvis ej blifva tal om

att göra någon inskränkning i den skattelindring, som kommit de nämnda fyra fabriker till del, hvaremot, med den utveckling betodlingen tagit under de senaste åren, intet skäl vidare finnes att medgifva dylik lindring åt fabriker, som hädanefter anläggas. Det anförda momentet synes därför böra utgå ur förordningen, men deremot ett öfvergångsstadgande deri intagas af innehåll, att de fabriker, som redan kommit i åtnjutande af skattelindring, må fortfarande åtnjuta densamma i enlighet med nu gällande bestämmelser.

Skulle det nuvarande systemet för beskattningen af hvitbetssockertillverkningen utbytas mot annat system, kunde icke gerna något annat än en produktbeskattning komma i fråga. Angående fördelarne och olägenheterna af dessa två skattesystem, d. v. s. betskatt och produktskatt, hafva de komiterade, som den 7 april 1892 afgåfvo betänkande angående beskattning af hvitbetssockertillverkningen, lemnat en utförlig framställning. Af innehållet i sagda framställning torde jag nu endast behöfva erinra om följande, nemligen att kontrollen vid betbeskattningen är synnerligen enkel och jmförelsevis billig, hvaremot den vid produktbeskattning är ganska invecklad och betungande såväl för tillverkaren som, genom de stora kostnaderna, för statsverket; att, då betskatten utgår efter betornas vikt, den största uppmärksamhet måste egnas ej mindre åt tillgodogörandet i största möjliga mån af betornas sockerhalt än äfven åt sjelfva hvitbetsodlingen, hvarför detta skattesystem anses ega en synnerlig förmåga att utveckla och höja ett lands sockerindustri och derjemte dess jordbruk, i hvilket afseende deremot produktskatten icke eger samma betydelse; att, då sockerhalten i betorna i anseende till mer eller mindre gynsam väderlek och andra förhållanden under olika år och på skilda ställen kan vexla en eller annan procent, betbeskattningen kan drabba tillverkarna ojemnt samt ibland betydligt gynna tillverkaren på statskassans bekostnad, hvaremot produktbeskattningen synes vara den teoretiskt riktigaste, då den rättvisare drabbar den färdiga varan; att, då skatten utgöres för råvaran, det varder förenadt med synnerliga svårigheter att bestämma beloppet af den skattegodtgörelse, som vid export af hvitbetssocker skulle få åtnjutas, i synnerhet om man vill undvika att dervid lemna en dold exportpremie, under det att vid produktskatt ingen dylik svårighet möter; samt slutligen att man ansett betskatten föranleda tillverkarna att, i ändamål att af de beskattade betorna vinna det största möjliga sockerutbyte, använda dyrbarare fabriksinrättningar samt omständligare och kostbarare arbetsmetoder, än de möjligtvis vid produktbeskattning skulle begagna.

Betskattens förmåga att höja och utveckla sockerindustrien och de sockerbetodlande trakternas jordbruk torde icke kunna af någon förnekas

och den bekräftas särskildt utaf erfarenheten inom vårt eget land, såsom framgår af bland annat de i kontroll- och justeringsbyråns promemoria meddelade uppgifterna om det under de senare åren vunna sockerutbytet och om betornas sockerhalt. Enbart denna fördel hos vårt nuvarande skattesystem är af den betydelse, att det synes fordras mycket tungt vägande skäl för att utbyta detta system mot något annat. Om ock produktskatten, oafsedt alla svårigheter vid dess genomförande i praktiken, måste anses teoretiskt riktigare än hvarje annan skatt, så är dock detta för de svenska förhållandena af mindre betydelse, emedan, då nuvarande betodling är i det närmaste tillräcklig för det inhemska behovet, det icke finnes någon anledning antaga, att dylik odling skall uppkomma i sådana trakter af landet, som i jordmån och klimat betydligare skilja sig från de trakter, der betodling nu förekommer, och emedan vidare det visat sig, att, tack vare just det nuvarande skattesystemet, betornas beskaffenhet blifvit allt bättre och äfven jemnare, i den mån odlingen längre fortgått. Härvid bör man erinra sig, att betodlingen vunnit sin stora utsträckning just under innevarande årtionde, så att en mycket stor del af den jord, som nu användes till denna odling, icke hunnit genomgå en cirkulation, sedan betodlingen å densamma tog sin början. Slutligen bör ock tagas i betraktande, att, om ock någon fabrik anlagts i en för betodling mindre väl egnad trakt, anläggarna hade full vetskap om det rådande skattesystemet och således icke med skäl kunna sätta i fråga, att statsverket för deras skull utan afseende å öfriga fabriker skulle ändra ett i öfrigt lämpligt befundet skattesystem.

Ej heller frågan om exportgodtgörelse för tillverkningsskatten har för närvarande någon sådan betydelse, att den enligt min mening bör kunna föranleda ändring i beskattningssystemet. Ännu har nemligen socker-tillverkningen i Sverige icke nått den utveckling, att någon nämnvärd export af socker skulle kunna komma i fråga, hvilket ej lär kunna ske förr än hvitbetssockret här kan tillverkas till samma pris som i andra europeiska länder, som producera socker till export. Derhän har den svenska sockerindustrin ännu icke hunnit, ty, såsom förut blifvit nämnt, erhålla ännu de tyska fabrikerne omkring en procent, eller mellan $\frac{1}{12}$ och $\frac{1}{11}$ högre sockerutbyte än de svenska. Dertill kommer, att såväl betpriset som arbetskostnaderna för betornas bearbetande äro högre i Sverige än i Tyskland. Sålunda hafva betorna under senaste kampanj betalats i Sverige med lägst 1 krona 50 öre, medan i Tyskland priset nedgått ända till 1 mark 50 pf., det är 1 krona 35 öre. Beträffande åter arbetskostnaderna, torde dessa väl i Sverige icke längre vara så höga, som de uppgåvos af de utaf förut omnämnda komiterade tillkallade sakkunnige, nemligen 1 krona 6 öre per deciton betor vid en fabrik med 40,000 ton betors af

verkning om året, men hafva säkerligen icke nedgått så lågt som i Tyskland, der de uppgifvas till omkring 60 öre för deciton betor, afverkade vid fabrik af nyssnämnda storlek. Men äfven om betsockret här kunde produceras till alldeles samma pris som i Tyskland, kunde ingen större export komma i fråga, så länge nämnda land bibehåller sitt nuvarande system för beskattning af hvitbetssockertillverkningen.

Med anledning af den vikt, den tyska skattelagstiftningen sålunda har för Sverige, torde det vara lämpligt att här lemna en kort redogörelse för densamma.

Ända till hösten 1888 utgick sockerskatten i Tyskland uteslutande såsom betskatt, hvilken från och med hösten 1885 belöpte sig till 1,70 mark för 100 kilogram betor. Sockerutbytet uppgick denna tid till nära 12 procent, så att skatten i sjelfva verket utgjorde omkring 14 pf. per kilogram socker, men då samtidigt härmed restitution vid utförsel af socker medgafs med 18 pf., så låg deri en utförselspremie af omkring 4 pf. Med anledning häraf ändrades beskattningen från och med hösten 1888 på sådant sätt, att betskatten nedsattes till 80 pf. för 100 kilogram betor och restitutionen till $8\frac{1}{2}$ pf. per kilogram socker af 90 procent polarisation, men derjemte infördes en konsumtionsskatt af 12 mark för 100 kilogram socker. År 1891 beslöts åter en ändring i beskattningssystemet att tillämpas från hösten 1892; då borttogs nemligen betskatten helt och hållet, hvaremot konsumtionsskatten höjdes till 18 mark. Såsom en öfvergångs-åtgärd medgafs för fem år en direkt exportpremie, hvilken för 100 kilogram råsocker af 90 procent polarisation skulle utgå intill den 1 augusti 1895 med 1,25 mark (1,08 kronor) och derefter intill den 1 augusti 1897 med 1 mark, hvarefter den alldeles skulle upphöra.

När emellertid tidpunkten för den första nedsättningen i exportpremierna nalkades, framstälde den tyska regeringen, under åberopande af de under de senaste åren städse nedgående sockerprisen och det betryck, sockerindustrien derigenom iråkat, ett förslag om den högre exportpremiens bibehållande till den 1 augusti 1897, hvilket förslag af riksdagen bifölls med ett tillägg, att regeringen skulle ega nedsätta eller alldeles upphäfva exportpremierna, i den mån dylika nedsattes eller upphäfdes i andra länder, som producerade betsocker.

Sedan dess har regeringen framlagt ett nytt förslag till ändring af sockerbeskattningen, hvilket dock ännu icke blifvit af riksdagen slutbehandladt. Enligt detta förslag, som är ämnadt att träda i kraft den 1 augusti 1896, skulle konsumtionsskatten höjas till 24 mark för 100 kilogram socker och derjemte en fabrikskatt (Betriebssteuer) påläggas, utgående efter en med tillverkningens storlek stigande skala, nemligen för de första 500 ton

socker, som änmålas till beskattning, med 5 pf. per deciton, för derpå följande 500 ton med 10 pf. o. s. v. med 5 pf. förökning för hvarje 500-tal ton socker. Vid utförsel af råsocker, för hvilket konsumtionskatt ännu icke erlagts, skulle erhållas en exportpremie af 4 mark (3,55 kronor) per deciton; regeringen förbehåller sig samma rättighet i fråga om denna exportpremies nedsättande som beträffande den nuvarandes. Exportgodtgörelsen är afsedd att icke öfverstiga summan af fabrikkskatten och en fjerdedel af konsumtionskatten. För att nå detta mål skulle för hvarje år bestämmas den sockermängd (den kontingent), hvarje enskild fabrik finge tillverka; tillverkade någon fabrik mera socker, vore den skyldig att i förhållande till öfverskottets storlek bidra till betäckande af möjligen uppstående brist i det till exportgodtgörelse behöfliga beloppet; fabrik, som hädanefter anlägges, skulle under sitt första år bidra i förhållande till hela sin tillverkning.

I Frankrike åtnjuta sockerexportörerna visserligen ingen direkt exportpremie, men det sätt, hvarpå betskatten och restitutionen deraf vid utförsel af socker beräknas, innebär en premiering, som för år 1892—93 ansågs uppgå till 5,34 francs (3,80 kronor eller 4,27 mark) per deciton socker; sedan dess har sockerutbytet stigit och dermed äfven exportpremien, som för år 1894—95 skulle enligt tyska beräkningar uppgått till 6,35 francs (4,52 kronor eller 5,08 mark). I Belgien och Holland är sockerpremien ungefär 4 kronor, i Österrike 1 krona 75 öre.

Så länge andra länders sockerexportörer äro gynnade med så höga exportpremier, som nu omnämnts, är det ej tänkbart, att någon på export bygd sockerindustri skall kunna uppstå här i landet. Tillfällen torde dock kunna inträffa, då en mindre export, äfven om den vore förenad med förlust för exportörerna, skulle kunna vara behöflig, nemligen för att undanskaffa ett tillfälligt öfverskott af socker. Tydligtvis kan det dock icke ligga i statens intresse att under dylika förhållanden uppmuntra en sådan export, hvilket sannolikt endast skulle tjena till att än vidare framkalla öfverproduktion. Skulle emellertid godtgörelse af tillverkningskatten vid dylik tillfällig export någon gång anses böra förekomma, vore det väl icke alldeles omöjligt att äfven under nuvarande beskattningssystem bestämma godtgörelsen på sådant sätt, att den icke komme att innebära någon exportpremie.

Af hvad nu anförts synes mig framgå, att intet verkligt skäl finnes att nu eller under den närmaste framtiden ändra det hittills i riket följda, efter betornas vikt lämpade beskattningssystemet.

På sätt i anförande till statsrådsprotokollet den 16 december 1892 af dåvarande departementschefen erinrades, är, så länge staten utkräver tull

af utifrån iufördt socker, den accis, som pålagges det inom landet tillverkade sockret — förutsatt naturligtvis, att denna accis är lägre än tullen — visserligen till formen en beskattning å den inhemska sockertillverkningen, men till sin egentliga innebörd endast en reduktion af det tullskydd, som åtnjutes af nämnda tillverkning. Denna uppfattning af hvitbetssockertillverkningsskattens natur har funnit uttryck i de jemförelsevis invecklade bestämmelserna rörande sättet för dess påförande, enligt hvilka bestämmelser skatten, i stället för att direkt påföras med ett visst belopp per ton betor, skall utgå med en viss bråkdel af gällande råsockertull och under antagande, att betorna lemna ett visst i författningen angifvet sockerutbyte. När denna skatt år 1873 infördes i Sverige, bestämdes, att den under de första tre åren skulle utgå med endast en femtedel af tullen, för att deretter hvart tredje år höjas med en femtedel, till dess den uppginge till fyra femtedelar af tullen, men när den andra höjningen skulle vidtaga, beslöt Riksdagen med afseende å den tillbakagång, som i betodlingen egt rum, att dermed skulle anstå. Vid den sedermera inträdande stora och hastiga utvecklingen inom denna industri befans emellertid det skydd, densamma åtnjöt, vara väl stort, hvarför Riksdagen år 1891 höjde beskattningen till belopp, motsvarande halfva tullen, och i sammanhang dermed begärde en utredning af hela denna beskattningsfråga.

Vid beskattningens införande funnos hvitbetssockerfabriker icke endast i Skåne, utan äfven i Halland och Östergötland samt invid Stockholm. Tydligtvis skulle sockerhalten hos betor, odlade på så skilda trakter, vxla rätt mycket. Den komité, som den 28 september 1872 afgaf förslag till förordning angående beskattningen, ansåg dock, att ett utbyte af $7\frac{1}{2}$ procent råsocker tills vidare kunde antagas såsom ett lämpligt medeltal för de delar af landet, i hvilka hvitbetssockertillverkning då bedrefs. Riksdagen nedsatte emellertid beräkningen af utbytet till $6\frac{1}{4}$ procent, dertill föranledd af den omständigheten, att ett så högt utbyte som $7\frac{1}{2}$ procent då ännu icke blifvit i landet uppnådt mer än under kampanjen 1865—66, då det uppgick till 8,1 procent. Af de uppgifter, som lemnats i 1892 års komitébetänkande, framgår, att sockerutbytet under de tio första åren efter beskattningens införande visserligen steg något, men dock icke mera, än att medeltalet för alla de tio åren var 8,2 procent; det största utbytet under dessa år, 8,9 procent, erhöles 1881—82. Under de derpå följande åtta åren gick utvecklingen fortare; medelutbytet af socker, reduceradt till första produkt, var för dessa år 9,43 procent, högst 10,42 procent år 1887—88.

Under sådana förhållanden fans ingen anledning att längre bibehålla den för skatteberäkningen fastställda låga utbytessiffran $6\frac{1}{4}$ procent, hvilken, då den antogs, visserligen temligen noga angaf betornas verkliga sockerhalt.

1892 års komité anförde ock, att då det verkliga utbytet under de åtta åren 1883—1884 till och med 1890—1891 i medeltal uppgått till nyssnämnda belopp 9,43 procent, ehuru väl det år 1890—1891 endast utgjorde 9,02 procent och vid en fabrik samma år allenast 8,13 procent, så borde utbytet i enlighet med de af komitén tillkallade sakkunniges yttranden fastställas till 9 procent. Nämnde sakkunnige förklarade i en såsom bilaga till komitébetänkandet tryckt promemoria, att de ansåge, att man på industriens dåvarande ståndpunkt, äfven med fästadt afseende å en möjlig, men ingalunda säker förbättring under de närmaste 6 å 7 åren, icke kunde anslå utbytet till mera än sistnämnda procenttal. Denna beräkning af utbytet godkändes såväl af Eders Kongl. Maj:t som af Riksdagen, ehuru väl den minskning i tullskydd, som tillverkarne genom den höjda utbytesberäkningen komme att lida, ansågs icke böra drabba dem till hela sin utsträckning på en gång, utan först successivt inträda, i enlighet hvarmed också bestämdes, att utbytet skulle beräknas under det närmaste tillverkningsåret till $7\frac{1}{2}$ och under det derpå följande till $8\frac{1}{4}$ procent.

En sådan anordning af beskattningen, att utbytesberäkningen bör följa det verkliga utbytet så nära som möjligt, synes vara den enda rigtiga, emedan då, och endast då, storleken af det skydd, som industrien åtnjuter genom sockertullen, blir fullt tydlig och derigenom äfven lättare att reglera, hvilket i förekommande fall bör ske genom jemkning af förhållandet mellan skatten och tullen å råsocker.

Efter den år 1893 beslutade förhöjningen af utbytesberäkningen har hvitbetssockerindustrien utvecklats sig ännu hastigare än förut, ej endast till omfånget, utan äfven i afseende å sockerutbytet. Under det att detta, såsom nyss nämndes, under åren 1883—1891 i medeltal uppgick till 9,43 procent och derunder endast två gånger nådde öfver 10 procent, har det sedermera varit respektive 9,88, 10,31, 11,08 och 11,21 procent och synes äfven för innevarande tillverkningsår komma att utgöra omkring 11 procent, hvarvid särskildt är att märka, att båda åren 1893—1894 och 1894—1895 *samtliga* fabriker hade mer än 10 procent utbyte med blott ett enda undantag, nemligen fabriken vid Karpalund, som sistnämnda år, fabriken första kampanj, endast hann till 9,75 procent, men, om den fått tillfälle att under nu afslutade kampanj sjelf afverka sina betor, säkerligen erhållit mer än 10 procent utbyte. År 1894—1895 hade 8 fabriker till och med öfver 11 procent utbyte, 4 mellan $10\frac{1}{2}$ och 11 procent, en 10,47 procent samt den återstående, såsom sagdt, 9,75 procent utbyte af socker, allt reduceradt till första produkt.

Med fästadt afseende härpå borde, under iakttagande af nyss nämnda grundsats, att utbytesberäkningen bör följa det verkliga utbytet så nära

som möjligt, numera sockerutbytet af betorna i och för skattens påförande beräknas till 11 eller åtminstone $10\frac{1}{2}$ procent. I öfverensstämmelse med det tillvägagående, som iaktogs vid den förra höjningen af utbytesberäkningen, torde likväl äfven den nu erforderliga höjningen endast successivt böra genomföras. Då emellertid samtliga fabriker numera hunnit ett utbyte, öfverstigande 10 procent, torde beräkningen af utbytet utan betänklighet kunna redan från och med instundande tillverkningsår bestämmas till 10 procent. Då år 1893 beslut fattades om successiv förhöjning af utbytesberäkningen, bestämdes, såsom förut blifvit erinradt, terminerna mellan hvarje förhöjning till endast ett år, men då anledning ej finnes att vänta en fortsatt, lika hastig stegring i sockerutbytet som under de senaste åren, synes ett något längre anstånd mellan de successiva skatteförhöjningarna nu böra medgifvas tillverkarne och den nästa förhöjningen, som torde böra bestämmas till $10\frac{1}{2}$ procent, lämpligen böra inträda först med tillverkningsåret 1898—1899. Deremot torde det icke vara skäl att redan nu fatta något beslut om den tidpunkt, från hvilken utbytet bör beräknas till 11 procent, utan synes frågan om en sådan ytterligare förhöjning böra komma under öfvervägande först efter det förhöjningen till $10\frac{1}{2}$ procent tillämpats två eller tre år.

Enligt nuvarande bestämmelser skulle den inhemska råsockerindustrien egentligen åtnjuta ett skydd af 11,75 öre per kilogram råsocker, men då den verkliga utbytesprocenten rätt mycket öfverstiger den för skatteberäkningen antagna, är skyddet för närvarande icke obetydligt högre. Det utgjorde tillverkningsåret 1893—94 15,5 öre, år 1894—95 14,9 öre, år 1895—96 (under antagande af 11 procent verkligt utbyte) 13,9 öre och skulle, under antagande af samma verkliga utbyte med skatten beräknad efter 10 procent, utgöra 12,8 öre samt med skatten beräknad efter $10\frac{1}{2}$ procent 12,3 öre, således ändock något mer än ett halft öre utöfver det egentligen afsedda beloppet.

Huruvida detta skydd, 11,75 öre, bör anses riktigt afvägdt och huruvida således den nuvarande bestämmelsen, att tillverkningskatten skall utgå med halfva tullen, bör bibehållas, är åter en helt annan fråga. Af de i kontroll- och justeringsbyråns promemoria meddelade uppgifter framgår, att de svenska vitbetssockerfabrikerna för närvarande leverera sitt råsocker till raffinaderierna till ett pris, som med ungefär $3\frac{1}{2}$ öre för kilogram understiger priset å utländskt råsocker. Detta synes utvisa, att skyddet under nuvarande förhållanden åtminstone icke är för lågt samt att det icke heller torde blifva detta, äfven om detsamma genom utbytesprocentens höjning skulle minskas från nuvarande 13,9 öre ända till 11,75 öre, d. v. s. med något mer än 2 öre. Att minska skyddet under sist-

nämnda belopp, 11,75 öre, torde emellertid under nuvarande förhållanden å den internationella sockermarknaden och med afseende å den rådande osäkerheten inom den tyska sockerbeskattningen, särskildt i fråga om exportpremier, icke vara rådligt, hvarför det nu gällande förhållandet mellan tillverkningskatt och tull synes böra tills vidare lemnas oförändradt. Skulle emellertid genom en eventuel höjning af exportpremierna för socker i vissa främmande länder den svenska sockerindustriens ställning komma att undergå en väsentligare förändring, lärer frågan om det belopp, hvar-till under sålunda förändrade förhållanden tullen å råsocker bör bestämmas, få komma under öfvervägande.

För innevarande år är inkomstiteln hvitbetssockertillverkningsafgift beräknad till 7,000,000 kronor. Vid bifall till den föreslagna förhöjningen i utbytesberäkningen, enligt hvilken utbytet från och med den 1 nästkommande september skulle beräknas 1 procent högre än för närvarande, komme på hvitbetssockertillverkningsafgiften för innevarande år att uppstå ett öfverskott, motsvarande det förhöjda belopp, hvarmed sagda afgift kommer att utgå under instundande höst. Då betafverknigen visat allt större tendens att koncentreras på höstmånaderna och särskildt sistlidet är till större delen bragts till slut under hösten, torde man kunna antaga, att kampanjen 1896—1897 skall till större delen infalla under kalenderåret 1896. Tillverkningskatten för detta år kan därför beräknas komma att uppgå till 7,780,000 kronor eller i rundt tal 7,800,000 kronor och att sålunda lemna ett öfverskott af 800,000 kronor.

Då med nu gällande beräkning af sockerutbytet hvitbetssockertillverkningsafgiften beräknats för år 1897 till samma belopp som för år 1896 eller 7,000,000 kronor, bör enligt nyss angifna beräkningsgrund skatten äfven för nästkommande år kunna beräknas till 7,800,000 kronor. Härigenom skulle alltså uppstå en statsinkomst, utöfver de vid affattandet af statsverkspropositionen beräknade, af 800,000 kronor, och då tilläggsbevillingens uppgift i allmänhet är att fylla hvad uti statsverkets öfriga tillgångar brister samt densamma således icke bör anlitas i vidsträcktare mån än som för detta ändamål är erforderligt, torde Riksdagen komma i tillfalle att vidtaga en nedsättning med motsvarande belopp i den af Eders Kongl. Maj:t för år 1897 föreslagna tilläggsbevilling. Med afseende å den af Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen år 1892 uttalade grundsats, att grundskatterna borde ersättas och medel till lindringar i rustnings- och roteringsbesvären anskaffas, icke genom indirekta konsumtionsskatter, utan genom direkta och förmögenhetsskatter, bör visserligen tilläggsbevillingen, i den mån densamma erfordras för att ersätta grundskatterna samt bereda medel till rustnings- och roteringslindringen, anses i viss mån hafva en annan

natur än hvad nyss blifvit sagdt. Afskrifningen af grundskatter samt lindringen i rustning och rotering har emellertid, äfven om den år 1885 beslutade afskrifningen och lindringen med 30 procent toges med i beräkningen, ännu icke fortskridit längre, än att afskrifning och lindring egt rum med ett sammanlagdt belopp af omkring 6,160,000 kronor. Å andra sidan hafva ökade statsinkomster beredts genom höjning af bevillningen för jordbruksfastighet från 3 till 6 öre för hvarje fulla 100 kronor af taxeringsvärdet, hvilket ansetts medföra en ökning i bevillingssumman af omkring 660,000 kronor, äfvensom genom införande af arfsskatt och ökning af stämpelskatten, genom hvilka sistnämnda åtgärder vunnits en till 1,800,000 kronor beräknad ökning i statsinkomst. Lägges härtill den föreslagna tilläggsbevillningen af 4,680,000 kronor, uppkommer en summa af 7,140,000 kronor, hvilken med 980,000 kronor öfverstiger summan af hittills skedd afskrifning af grundskatter samt lindring i rustning och rotering. En nedsättning med 800,000 kronor i beloppet af tilläggsbevillningen kunde sålunda icke anses vara oförenlig med ofvan anförda grundsats om sättet för beredande af ersättning för grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären.»

I anledning af Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition har herr *J. H. G. Fredholm* väckt motion, n:o 235, inom Andra Kammaren, hvilken motion likaledes blifvit till bevillningsutskottet hänvisad. Denna motion är af följande lydelse:

»Ehuru Riksdagen så nyligen som år 1893 beslutit ändrade bestämmelser angående beskattningen å den inhemska sockertillverkningen, för anlededes likväl Riksdagen, på grund af denna tillverknings hastiga utveckling, att redan det derpå följande året ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet. Med anledning af denna har nu Kongl. Maj:t i propositionen n:o 38 till innevarande Riksdag framlagt förslag till ytterligare ändring i de grunder, hvarefter beskattningen skall utgå.

Med afseende på denna hvitbetssockerindustriens hastiga uppblomstring och deraf följande täta ändringar i beskattningen, hvilka ej kunna annat än framkalla oro och öka risken vid denna närings bedrifvande, torde det måhända icke böra anses förmätet, om man drager klokheden af hela denna beskattning i tvifvelsmål, eller öfverflödigt att underkasta beskattningens verkningar en närmare granskning.

Belysande för den omgestaltning af det allmänna betraktelsesättet, som i mångt och mycket under de sista femtio åren egt rum, är den olika

uppfattning om sockrets betydelse för lifvet och hushållningen, som är rådande nu mot fordom.

Förr i tiden ansåg man sockret för att vara, om icke just skadligt, så dock öfverflödigt. Ur helsosynpunkt ansågo några, att det hetsade, andra, att det angrep bröstet, många höllo före, att det förorsakade osund fetma, under det andra förmenade, att det framkallade en farlig magerhet; de flesta voro ense om att det skadade tänderna och magen. I stället för att såsom förut hafva varit ett njutningsmedel för få, har sockret nu blifvit ett näringsmedel för alla. Med det hos människan befintliga starka begäret efter socker skulle detta säkerligen, i mycket högre grad än hvad som redan nu är fallet, hafva blifvit såsom näringsmedel användt, om det icke genom höga skatter så ofantligt fördrades.

Den framskjutna plats i hushållningen, som med rätta bör tillkomma sockret både såsom närings- och konserveringsmedel, har det hittills hindrats att intaga genom dess af beskattningen framkallade höga pris. Omsättningens storlek grundar sig på allmänhetens köpförmåga, och denna, som för de flesta är mycket begränsad, åter på varans pris i marknaden. Sockrets billiggörande ökar därför konsumtionen i en ovanligt hög grad, hvilket blifvit af erfarenheten på det tydligaste ådagalagdt.

Från år 1840 till år 1850 föll sockerpriset på världsmarknaden med omkring 50 procent, steg derefter återigen med ett uppnådt maximum i slutet på 1850-talet till år 1875 och har sedermera varit i ett ständigt fallande. 1895 betingade sockret icke mer än fjerdedelen så högt pris som 1840 och icke ens hälften så högt som år 1875. Att inom vårt land priset å socker icke följt dessa prisvexlingar på världsmarknaden beror naturligtvis på de störande rubbningar i prisen, som sockertullen medfört.

Tullen utgjorde per kilogram:

År	Råsocker	År	Raffinad
1846—52	21 öre	1846—52	förbud
1853—57	16 »	1850—57	35 öre
— —	—	1858—65	30 »
1858—67	18 »	1866—67	28 »
1873—78		1873—78	
1868—72	23,5 »	1868—72	33 »
1879—		1879—	

I hvad mån sockerförbrukningen inom landet ökats och på hvad sätt prisen å den inhemska marknaden vexlat framgår af följande jemförelse:

År	Förbrukning	Priset per kilogram				
		per individ	Råsocker		Raffinad	
			utan tull	med tull	utan tull	med tull
1851	3 kilogram	36 öre	57 öre	—	—	
1855	4 »	67 »	83 »	—	—	
1868	5 »	58 »	82 »	73 öre	106 öre	
1871	6 »	61 »	85 »	80 »	113 »	
1875	8 »	51 »	69 »	57 »	85 »	
1882	9 »	46 »	70 »	60 »	93 »	
1883	10 »	46 »	70 »	57 »	90 »	
1888	11 »	33 »	57 »	40 »	73 »	
1891	12 »	28 »	52 »	35 »	68 »	
1892	13 »	28 »	52 »	37 »	70 »	
1893	14 »	29 »	53 »	37 »	70 »	
1894	14,6 »	25 »	49 »	32 »	65 »	
1895	17 »	20 »	42 »	25 »	54 »	

Hvilket inflytande priset å socker utöfvar på förbrukningen visar sig ännu tydligare genom att för året 1890 med hvarandra jemföra sockerkonsumtionen och råsockertullen i några länder. I England, der sockret är tullfritt, var förbrukningen 34,6 kilogram per individ och hade ökat med en tredjedel sedan sockertullen på 1870-talet afskaffades. I Danmark, med en tull af 6 öre per kilogram, var förbrukningen 18 kilogram; i Tyskland med en tull af 26 öre 10,6; i Frankrike med en tull af 43 öre 14 och i Ryssland med en tull af 34 öre 4 kilogram pr individ.

Det stora prisfall, som egt rum i artikeln socker, är hufvudsakligen att tillskrifva den i de flesta af Europas länder införda tillverkningen af hvitbetssocker. Efter att försök med sådan tillverkning blifvit i slutet af förra århundradet gjorda i Tyskland, infördes hvitbetssockerindustrien i Frankrike i början på detta århundrade och derefter i Ryssland, som redan 1820 hade 38 fabriker i gång, hvilket antal nu är tiodubbladt. Det var dock först på 1830-talet, som denna industri började blifva mera fast grundad. Under nämnda årtionde infördes hvitbetssockertillverkningen i Tyskland, Österrike, Danmark och Sverige.

Den första hvitbetssockerfabriken i Sverige anlades 1837 i Malmö och den andra i Lund följande året. Begge upphörde dock helt snart. Bättre gick det för den i Landskrona 1838 anlagda fabriken, som egde bestånd till år 1845. Under detta hvitbetssockerindustriens första skede torde tillverkningen i årligt medeltal ej hafva uppgått till 5,000 kilogram. Utbytet af socker var endast något öfver 3 proc. Den förnämsta orsaken till

Landskronafabrikens undergång torde, utom olämpliga tillverkningsmetoder, hafva varit det stora prisfall å socker, som under 1840-talet egde rum.

År 1854 återupptogs tillverkningen vid Landskronafabriken, och från denna tid kan man i den inhemska sockerproduktionen urskilja fyra utvecklingsperioder. Under den första 1854—69 var Landskronafabriken ensam i gång och ökade sin tillverkning från 1,287 till 9,790 deciton med ett sockerutbyte af 6,3 proc. Under den andra perioden 1870—83 anlades fabriker i Stockholm, Halmstad, Vadstena, Ljung, Öja och Arlöf. Alla, utom den sistnämnda, stupade inom kort, och 1875 nedbrann Landskronafabriken. Tillverkningen under denna period var i årligt medeltal omkring 12,400 deciton och utbytesprocenten 7,3. Tredje perioden började 1884 med 2 fabriker och slutade 1890 med 6. Under denna period ökades utbytesprocenten från 8 till 9,5 och tillverkningen mer än fyrdubblades samt slutade våren 1890 med under den sista kampanjen erhållna 14,265 ton socker. Den fjerde och sista perioden började tillverkningsåret 1890—91 med 6 fabriker, hvilka tillsammans tillverkade 20,630 ton och slutade 1895—96 med 18 fabriker. Tillverkningen under detta år var något mindre än under året 1894—95, då den var som högst och hvarunder erhöles 72,890 ton socker efter ett utbyte af 11,6 procent.

Med denna hvitbetssockerindustriens storartade utveckling på sista tiden har det blifvit möjligt att med inhemska produktion fylla landets behof af socker, och dermed har denna industri inträdt i ett helt annat stadium än förutvarande.

Sockerinförseln har nu så godt som upphört. Denna införsel utgjorde åren 1885—89 i årligt medeltal för raffinad 11,600 ton och för råsocker 27,800. Importen af raffineradt socker, hvaraf icke längre sedan än år 1890 infördes 11,505 ton, har år 1895 nedgått till 837 ton och af råsocker, hvaraf 1890 infördes 29,968 ton, till 3,309 ton. Införseln af sirup, som år 1885 var 7,570 ton, har deremot sedan dess nära nog fördubblats och utgjorde år 1895 13,370 ton.

Sockerindustrien omfattar för närvarande 16 hvitbetssockerfabriker och 3 saftstationer samt 7 fristående raffinaderier. Tillverkningsåret 1894—95 afverkades vid 14 råsockerfabriker och 3 saftstationer, hvilka under kampanjen tillsammans sysselsatte omkring 4,000 arbetare, 628,480 ton betor. Deraf erhöles ungefär hälften i betmassa till fodermedel och 72,890 ton råsocker, eller 70,450 ton reduceradt till 1:sta produkt, samt omkring 17,500 ton melass. Antager man värdet på betmassan till 30 öre per deciton, på sockret reduceradt till 1:sta produkt till 42 öre per kg., samt på melassen till 2½ öre per kg, så skulle hela tillverkningen hafva motsvarat ett värde af omkring 31 millioner kronor, hvartill bör läggas

det ökade värde sockret erhöll genom raffineringen och hvilket torde kunna uppskattas till något öfver 3 millioner kronor.

Med afseende på den statsekonomiska betydelsen intager sockerindustrien med ett tillverkningsvärde af 34 millioner kronor det tredje rummet bland landets näringar efter den mekaniska jernindustrien med 50 millioner och väfverierna med 38 millioner kronor i tillverkningsvärde. Men sockerindustriens ekonomiska betydelse stannar icke dervid. För odlingen af de 1894—95 afverkade betorna togos i anspråk omkring 21,000 hektar af första klassens jord och genom odlingen tillfördes de dermed sysselsatta landbrukarne en inkomst af omkring 12,5 millioner kronor, och staten erhöll derjemte för nämnda tillverkningsår en skatt af 5,862,000 kronor.

Man kan dock knappast säga, att hvitbetssockerindustrien ännu blifvit här i landet fullt nationel. Den snabba utvecklingen har icke medgifvit detta. Alla för tillverkningen nödiga apparater hafva tagits från Tyskland och äfvenledes det för sockerhalten i betan så viktiga betfröet. Måhända får man tillskrifva sistnämnda omständighet, att sockerutbytet här är 1 procent lägre än i Tyskland, hvilket ogynsamma förhållande dock motväges deraf, att vigten på en betskörd per hektar här är större än i förenämnda land; man uppgifver ända till 10 procent. I så fall skulle den större skörden motväga den mindre sockerhalten, och sålunda synas ej naturförhållandena lägga hinder i vägen för att tillverkningen af hvitbetssocker skall kunna blifva såsom imhemsk näring fast rotad.

Huru dermed än må förhålla sig, är dock hvitbetssockerindustrien på grund af den höga sockertullen (100 procent af varans värde) i högre grad än andra näringar beroende af det stöd, som lagstiftningen kan åt densamma skänka. Hade icke staten genom ett högt tullskydd gjort allt för att uppmuntra denna näring, så hade den alldeles säkert icke kunnat så snabbt utveckla sig som den gjort. Med detta höga skydd har också den osäkerhet i beskattningshänseende, hvarunder betsockerindustrien de senare åren lefvat, icke kunnat lägga hinder i vägen för utvecklingen.

Från början var det inom landet tillverkade sockret ej belagdt med särskild tillverkningsskatt, men detta blef slutligen på grund af den höga sockertullen en nödvändighet, här liksom i utlandet. Hvitbetssockeraccisen infördes såsom råvarubeskattning i Frankrike 1839 och i början på 1840-talet i Tyskland och Österrike. Här infördes samma beskattningssätt genom förordningen af den 30 maj 1873, enligt hvilken det till $6\frac{1}{4}$ procent beräknade sockerutbytet af de afverkade betorna belades med en tillverkningsafgift uppgående till $\frac{1}{5}$ af gällande tullsats. Afsigten var, att denna skatt skulle för hvart tredje år höjas med $\frac{1}{5}$ af tullsatsen, men denna höjning stannade vid $\frac{2}{5}$ ända till 1891, då skatten bestämdes till $\frac{1}{2}$ af tullen.

Utbytesprocenten bibehölls likväl oförändrad, oaktadt sockerutbytet ständigt ökades, ända till 1893, då det bestämdes, att den utbytesprocent, efter hvilken skatten skulle beräknas, så småningom skulle höjas till 9 procent, hvilket för de flesta fabriker blef gällande från hösten 1895. Följden af att sockerutbytet i verkligheten utgjort mer än det beräknade har varit den, att då skyddet vid en tullsats å råsocker af 23,5 öre per kg. rätteligen skulle hafva varit 11,75 öre, har det faktiskt utgjort 15,5 öre åren 1893—94, 14,9 öre 1894—95 och 13,9 öre 1895—96.

I utlandet, der man likasom här började med att beskatta råvaran, blef man af omständigheterna nödsakad att öfverföra beskattningen på den färdiga produkten i samma stund sockerindustrien utvecklade sig derhän, att produktionen af socker motsvarade landets behof deraf, och fråga sålunda uppstod om att börja på allvar exportera. Detta skedde i Tyskland och Österrike 1888, och från 1887 har Frankrike en blandad material- och produktbeskattning. Då emellertid skatten skulle vid utförsel restitueras, visade det sig snart, att denna restitution medförde en premiering af det exporterade sockret, och då alla med hvarandra konkurrerande länder voro angelägna om att befrämja exporten, lade detta hinder i vägen för exportpremiernas borttagande, oaktadt försök dertill gjordes på Londonerkonferensen 1887. Sockerpremiern utgår nu per deciton med 1,75 kronor i Österrike, 4 kronor i Belgien och Holland och med 4,52 i Frankrike; i Tyskland är ifrågasatt 3,55. Under sådana förhållanden lär export af socker från något annat land ej kunna ega rum, utan att äfven der exportpremie medgifves.

Det märkliga kretslopp, som sockerindustrien genomlupit på beskattningens område, kan sammanfattas sålunda: Sockertullen var ursprungligen en ren finanstull och en bland de mest gifvande i vårt liksom i andra länder. Då på grund af den inhemska hvitbetssockerfabrikationen tillförseln af utländsk vara aftog, och inkomsten af sockertullen minskades, lades för att kompensera denna minskning en skatt på den inhemska sockertillverkningen till en början i form af materialskatt, hvilken dock på långt när ej uppvägade tullskyddet. Nästa steg var, att den inhemska sockertillverkningen utvecklade sin produktion utöfver landets behof, och det blef då nödigt att exportera öfverskottet. Det var då ej mer än billigt, att staten restituerade skatten på det socker, som utfördes, men detta nödvändiggjorde införande af produktbeskattning med åtföljande för staten högst dyrbar kontroll. På det emellertid den inhemska fabrikationen icke skulle lida någon förlust på utförseln af produktionsöfverskottet, lemnades vid restitutionen en så riklig godtgörelse, att den verkade som en utförselspremie. Genom det höga tullskyddet och utförselspremiern i förening sattes sockerfabrikanterna

då i tillfälle att hålla höga pris på det socker, de afyttrade till sina landsmän, och att i utlandet sälja sockret till underpris. Konkurrensen mellan sockerexportörerna från olika land förmådde dem att på den utländska marknaden underbjuda hvarandra så mycket de kunde, och i denna sträfvan understöddes de hvar och en af sitt lands regering genom ökade utförselspremier, och dermed började sockerkriget. Utgående från önskan att genom skydd befrämja den inhemska tillverkningen, har man slutligen i fråga om näringsskyddet förts in på öfverdrifternas väg. Man kan svårigen gå längre i det bakvända än att på lagstiftningens väg tvinga sockerfabrikantens landsmän att skatta till honom, ej blott för den del af hans tillverkning, som de sjelfva förbruka, utan ock för att sätta honom i tillfälle att tillhandahålla utlänningen den andra delen af hans tillverkning till ett pris, som understiger produktionskostnaden.

Vi stå nu vid början af detta kretslopp i beskattning. Det vill då synas, att vi böra låta oss angeläget vara att med aktgifvande på den erfarenhet, som i andra länder blifvit vunnen, i tid söka undvika att fortsätta på den beskattningens väg, på hvilken andra länder med ingen fördel för dem sjelfva, men väl med stora uppoffringar, slagit in. Hvad som i det hänseendet bör göras, bör dock göras snart, ty utvecklingen i hvitbetssockerindustrien går hos oss på grund af det höga näringsskydd, denna industri är i besittning af, framåt med jättesteg. Den areal, som för nästa kampanj, 1896—97, är kontraherad att användas till betodling, lär uppgå till ej mindre än 28,300 hektar, och efter 300 deciton betor pr hektar och ett sockerutbyte af 10 % kommer sålunda sockerproduktionen att för nästa år uppgå till 85,000 ton, eller 10,000 ton mer, än hvad som högst här i landet blifvit konsumeradt.

Närmast till hands ligger att genom ökad beskattning hålla tillverkningen nere under det inhemska sockerbehovets gräns. Alla försök i den vägen hafva dock hos oss hittills visat sig vara förgäfves. En annan utväg skulle vara att absolut icke medgifva någon restitution för utfördt socker, men detta skulle vara detsamma som exportförbud, och med ett så betydligt produktionsöfverskott, som man har att motse, skulle detta utan tvifvel för sockerindustrien medföra en kris af betänklig verkan.

Att sockerindustrien, i olikhet med andra näringar, skall med fog kunna göra anspråk på, att staten ständigt skall mellankomma för att på lagstiftningens väg reglera produktionen, kan naturligtvis icke bero på annat, än att sockertillverkningen utgör föremål för särskild beskattning. Att den blifvit detta, har sin historiska förutsättning i sockertullen. Då vi ännu icke hade någon eller mycket ringa inhemska tillverkning af socker, utgjorde denna tull en af statens förnämsta inkomstkällor. Under åren

1886—90 medförde denna tull i årligt medeltal för statsverket en inkomst af nära 11,5 millioner kronor, eller mer än grundskatterna; år 1895 inbragte den icke ens 2,5 millioner kronor. Att det för statsverket skall vara nödigt att i mån af behof ersätta denna brist på 9 millioner med någon annan inkomst är tydligt, men det kan ifrågasättas, om det därför skall vara nödvändigt att beskatta just den inhemska sockertillverkningen.

Må man dervid besinna, att det för den stora allmänheten alltid torde komma att förefalla oförklarligt och i högsta måtto obilligt att med särskild skatt belägga en inhemsk näring, hvarigenom det svenska arbetet kommer att försvåras i stället för att underlättas; och vid skatters åläggande är det allt annat än klokt att förbise den uppfattning, allmänheten gör sig om deras rättvisa och billighet. Vidare må man ihågkomma, att enligt det tullpolitiska system, som förut varit här i landet rådande, utgick man från den åsigten, att de artiklar, som nödvändigheten bjuder att tullbeskatta, må, så vidt ske kan, väljas bland dem, som — urder det de i vidsträckt omfattning ingå i konsumtionen utan att dock för denna vara oundgängliga — icke äro föremål för inhemsk tillverkning. Enligt denna åsigt skulle således sockret icke nu vidare tullbeskattas. Men icke blott enligt denna frihandelsvänliga åsigt, utan äfven enligt nu rådande tullpolitiska åsikter bör så icke heller ske mer än till en viss grad, ty ur skyddssystemets synpunkt har tullen en annan uppgift än den, som från frihandelsståndpunkt plägar tilläggas densamma, eller att allenast utgöra ett medel att skaffa statsverket inkomster. Den bör nemligen enligt sistnämnda åsigt i främsta rummet afse att bereda erforderligt skydd för landets näringar, och för den skull bör nedsättning ske i de tullar, hvilka förut af rent finansiella skäl varit åsatta vissa varor, som med ganska betydliga belopp ingå i den allmänna årliga konsumtionen inom landet. Då vi nu faktiskt hafva ett skyddssystem hos oss infördt, så är det af synnerlig vikt, att landet hommer i åtnjutande af de fördelar, ett sådant system medför, och ej blott af dess olägenheter. Huru man sålunda än må betrakta saken, så kan en nedsättning af sockertullen ej vara annat än politiskt-ekonomiskt riktig.

Till hvilken grad sockertullen bör nedsättas blir då endast beroende på det skydd, som kan anses behöfligt för den inhemska sockertillverkningen. Med det tullskydd af 13,9 öre per kilogram, som sockerindustrien nu faktiskt åtnjuter, har det för denna industri varit möjligt att på den inhemska marknaden sälja sitt socker till ett pris, som med 3,4 öre pr kilogram understiger det pris, som det utländska sockret måste betinga. Ett tullskydd af 10,5 öre, eller sårare 11 öre per kilogram, synes sålunda böra vara tillräckligt.

Det är emellertid klart, att om man sätter tullen å råsocker till detta belopp, så kan naturligtvis sockerindustrien icke vidare betala någon särskild tillverkningskatt, och en nedsättning af sockertullen till det belopp, som är behöfligt för att åt den inhemska sockerindustrien bereda ett tillräckligt tullskydd, kommer sålunda att oundgängligen nödvändiggöra hvitbetssockeraccisens afskaffande. Huru berättigadt ett sådant tillvägagående än må vara ur teoretisk synpunkt, torde det dock, innan man bestämmer sig för något sådant, vara högst behöfligt att söka göra klart för sig, hvilka verkningar ett afskaffande af hvitbetssockeraccisen skulle medföra.

Hvad då först sjelfva hvitbetssockerindustrien beträffar, så är det tydligt, att denna, frigjord från hvarje störande ingrepp i produktionens vilkor från statens sida, skulle komma i samma läge, som landets alla öfriga näringar, med undantag för bränvinsbränningen, och beredas tillfälle att utveckla sig i öfverensstämmelse med här rådande förhållanden. Utan tvifvel skola fabrikanterna under sådana omständigheter icke underlåta att vidtaga alla de åtgärder med afseende på ett befrämjande af betodlingen och förbättring i tillverkningsmetoderna, som de kunna, för att minska den stora risk, som nu är med tillverkningen förenad. Antagligen skulle dervid ansträngningarna i första hand komma att riktas på att skaffa oss ett för vårt klimat passande betfrö, och då det lyckats Tyskland att genom en rationelt bedrifven fröodling högst väsentligt öka såväl sockerhalten som renhetsgraden hos betan, så torde af sådana ansträngningar ett likartadt resultat vara att förvänta äfven hos oss. För öfrigt skulle nog konkurrensen på detta område som på andra framkalla för våra förhållanden passande förbättringar och derigenom göra denna industri till en i sann mening nationel.

För allmänheten skulle en nedsättning i tullen å råsocker till 11 öre per kilogram medföra en besparad utgift af 12,5 öre för hvarje kilogram förbrukadt socker, som vid en total förbrukning af 75,000 ton för landet skulle medföra en besparing i dettas utgift för socker å $9\frac{1}{3}$ millioner kronor. Men detta skulle icke blifva den enda följden af sockerprisets nedgång i priset till 70 å 75 procent af det nuvarande. Genom detta sockrets billiggörande skulle det utan tvifvel här liksom i England finna en betydligt ökad användning vid vissa tillverkningar, såsom likörer, bärviner, porter, sylter, marmelad, drops, biscuits och konserver, och då man tager i betraktande, att förenämnda näringsgrenar på grund af det i England billiga sockret der erhållit en utveckling, som göra dem i statsekonomiskt hänseende icke mindre betydande än sockerindustrien i andra länder, så kan man väl förstå, hvilket fruktbara inflytande på vårt lands näringslif en sådan nedsättning i sockerpriset skulle medföra. Tydligt är äfven, att

derigenom skulle uppstå en stor ökning i konsumtionen af socker, hvilken i sin ordning skulle möjliggöra en större tillverkning än den, som under nu rådande förhållanden synes hafva nått sitt maximum.

Vid den nu helt flygtigt gjorda granskningen af de sannolika verkningar, som ett afskaffande af hvitbetssockeraccisen och en i samband dermed stående sänkning af sockertullarna skulle medföra för allmänheten, hvitbetssockerindustrien och näringslivet i öfrigt, har det icke visat sig, att resultatet skulle blifva ogynsamma, snarare har man att med stor sannolikhet antaga motsatsen. Annorlunda gestaltar sig visserligen förhållandet med hänsyn till statsverkets inkomster; ty det är uppenbart, att dessa skola komma att af accisens borttagande och tullarnes nedsättande högst väsentligt minskas. I fråga om sockerbeskattningen är likväl detta icke någon nyhet. Med det beskattningssätt, som med afseende å socker under detta årtionde varit rådande, har statsverkets inkomster af denna beskattning alltjemt minskats, både absolut och relativt taget; och väl att märka är, att detta inträffat, under det konsumtionen inom landet ökats med 30 procent och tullen varit oförändrad, samt accisen höjts med 25 procent och tillika ett högre sockerutbyte lagts till grund för accisens utgörande. Huru förhållandena i förenämnda hänseende gestaltat sig under åren 1890—95 kan inhemtas af följande jemförelser. Dervid har blifvit antaget, att det under en vinterkampanj tillverkade hvitbetssockret förbrukas det kalenderår, under hvilket kampanjen avslutas, och vidare att raffineradt socker förvandlas till råsocker efter 110 procent och sirup efter 50 procent.

Tillverkning, införsel och förbrukning skulle då hafva varit i ton:

	Tillverkad råsocker	Infördt råsocker	Summa råsocker	Införsel af		Förbrukning af socker
				Raffinad	Sirup	
1890	14,626	29,934	44,560	11,539	10,588	62,546
1891	20,632	23,640	44,272	8,070	10,228	58,263
1892	26,843	24,446	51,289	6,705	11,000	64,164
1893	29,920	25,576	55,496	4,629	11,775	66,475
1894	43,168	17,097	60,265	4,201	12,253	71,012
1895	72,890	3,309	76,200	837	13,373	83,807

Den inkomst, som statsverket haft af hvitbetssockeraccisen och sockertullarne, har varit i tusentals kronor:

	Accis	T u l l				Statsverkets hela inkomst
		Råsocker	Raffinad	Sirup	Summa	
1890	803.8	7,034.4	3,807.8	1,058.8	11,901.0	12,704.8
1891	1,282.1	5,555.5	2,663.2	1,022.8	9,241.5	10,523.6
1892	1,909.8	5,744.7	2,212.8	1,100.1	9,057.6	10,967.4
1893	2,037.5	6,245.4	1,526.4	1,177.4	8,949.2	10,986.7
1894	3,294.6	4,017.8	1,385.2	1,225.2	6,628.2	9,922.8
1895	5,861.8	777.6	276.2	1,337.3	2,391.1	8,252.9

Statens inkomst af hvitbetssockeraccisen har varit betydligt mindre, än man dermed afsett. Den utgick intill 1 september 1891 med $\frac{2}{5}$ och derefter med hälften af tullen. Vid bestämmandet af denna skattesats hade man naturligtvis föreställt sig, att den skulle utgå på allt det tillverkade sockret. Men på grund deraf, att sockerutbytet vid tillverkningen i verkligheten blef betydligt större, än hvad man till grund för accisens utgörande beräknat, blef i sjelfva verket en icke obetydlig del af produktionen skattefri.

	Afverkade betor Ton.	Utbytes-procent		Skattefritt socker Ton	Statens förlust på accisen Kr.	Accis- och tullbeskatt- ning per kg. förbrukadt socker
		verklig	beräknad			
1890	136,813	10.69	6.25	6,074	571,000	21.9 öre
1891	218,229	9.45	»	6,990	657,300	18.0 »
1892	260,064	10.32	»	10,630	1,244,200	17.1 »
1893	277,443	10.78	»	12,600	1,478,100	16.5 »
1894	373,962	11.54	7.50	15,130	1,777,600	12.6 »
1895	628,480	11.60	8.25	23,000	2,702,800	9.7 »
					8,431,000	

Häraf framgår, att statens inkomst af sockerbeskattningen, som 1890 utgjorde 12,7 millioner kronor, år 1895 nedgått till 8,25 millioner kronor

och sålunda under nämnda tid minskats med nära 4,5 millioner kronor. Ensamt derigenom, att staten till grund för hvitbetsaccisens utgörande lagt en för låg utbytesprocent tillika med de lindringar i beskattningen, som medgifvits nyanlagda fabriker, har uppstått en totalförlust af nära 8,5 millioner kronor under åren 1890—95. Att statsverkets förluster under nämnda tid skulle hafva blifvit betydligt mycket större, om icke förbrukningen under samma tid ökats med 30 procent, framgår deraf, att statens inkomst i accis och tull på hvarje kilogram förbrukadt socker nedgått från 21,9 öre år 1890 till 9,7 öre år 1895, eller med mer än hälften.

Dessa statsverkets minskade inkomster skulle dock icke vara mycket att beklaga, om befolkningen i besparad skatt hade vunnit hvad statsverket förlorat i inkomst. Men så har icke varit fallet; ty då sockertullarne varit oförändrade, har priset på den inhemska marknaden kunnat hållas så mycket högre än priset på världsmarknaden som tullen utgör. Då en alltjemt minskad andel af detta öfverpris kommit statsverket till godo, har följden deraf blifvit, att en deremot svarande ökad andel fallit befolkningen till last. Denna senare del har ökats från 1890, då den utgjorde 1,6 öre per kilogram, till 13,8 öre per kilogram 1895, eller rättare, om man gör afseende på det prisfall af 3,4 öre, som under sistnämnda år egde rum, på grund deraf att importen så godt som upphörde, till 10,4 öre per kilogram. Vid en total förbrukning af 75,000 ton gör detta för befolkningen en icke synlig utgift af 7,8 millioner kronor, endast och allenast för att sätta statsverket i stånd att kunna af den inhemska sockertillverkningen utkräfva lika mycket i skatt — en skatt, som förbrukarne, d. v. s. befolkningen, naturligtvis i sista hand äfven få betala. Afskaffade man åter accisen och nedsatte råsockertullen till 11 öre pr kilogram, hvilket torde få anses som ett tillräckligt tullskydd, så skulle statsverket visserligen gå i mistning af all inkomst på sockerbeskattningen med undantag af den obetydliga tullinkomst, som då kunde uppstå på införd sirup och raffinad, men befolkningen skulle göra en besparing af $9\frac{1}{3}$ millioner kronor, utom hvad som kunde komma den till del i nedsatt tull å sirup.

Den ökade inkomst, som för kampanjen 1896—97 är beräknad att vinnas genom den i den kongl. propositionen föreslagna förhöjningen i utbytesberäkningen, utgör 800,000 kronor, och höjer detta belopp hvitbets-tillverkningsafgiften till 7,800,000 kronor. Antaget att staten vid förlust af denna inkomst skulle utkräfva ett lika stort belopp i form af andra skatter, så återstode likväl för befolkningen på de besparade $9\frac{1}{3}$ millionerna en behållning af $1\frac{1}{2}$ million, med hvilket belopp den kunde minska det offer, som den nu får göra ensamt för upprätthållandet af en inhemska

sockertillverkning. Hvad som i och för detta ändamål återstode vore då något öfver 6 i stället för nu öfver $7\frac{1}{2}$ millioner. Äfven detta belopp komme måhända vissa år att betydligt minskas, emedan om hvitbetssockertillverkningen frigöres från all extra beskattning, så kommer nog konkurrensen att hålla prisen nere, eftersom ingen export gerna kan komma i fråga, då inga exportpremier kunna ifrågasättas. Landet i sin helhet skall då komma att dela fördelarna och olägenheterna af vexlande sockerskörden, så att vid god skörd sockerpriset faller och tvärtom.

Med det öfverskott å statsverkets inkomster, som under de senare åren uppstått, torde det emellertid icke till en början blifva behöfligt att med andra skatter fylla hela det tomrum, som afskaffandet af hvitbetssockeraccisen skulle medföra i statens budget. Det saknas dock icke utväg att redan nu fylla detta tomrum till nära hälften genom att för ändamålet anlita ett annat beskattningsobjekt. Ingen lärér väl bestrida, att tobaken, såsom enbart ett njutningsmedel, dertill lämpar sig vida bättre än sockret, som är ett näringsämne. Då i Norge tullen å tobak utgår med 1,75 kronor pr kilogram och i England med ända till 6,30 kronor, så torde man här utan fara kunna höja den från 1 till 2 kronor, och redan en sådan höjning skulle för statsverket medföra en ökad inkomst af omkring $3\frac{1}{2}$ millioner kronor.

Ett afskaffande af hvitbetssockertillverkningsafgiften och en i samband dermed stående sänkning af sockertullarne torde sålunda kunna låta genomföra sig utan någon känbar uppoffring för statsverket, men deremot till stor ekonomisk fördel för samhället i dess helhet. Vida viktigare än de ekonomiska fördelarna skulle de indirekta följderna af mer omnämnda afgifts afskaffande utan tvifvel blifva. I främsta rummet blefve staten derigenom befriad från att år efter annat syssla med frågan om, huru man på bästa sätt skall reglera sockerindustrien, en fråga, som, för hvarje gång den återkommer, uppträder i en allt mera svårlöst form. Vidare blefve hvitbetssockerindustrien då i tillfälle att oberoende af hvarje förmynderskap fritt utveckla sig efter sina förutsättningar såväl med afseende å lokala förhållanden i olika landsdelar som i sitt förhållande till jordbruket, och slutligen kunde man genom sockrets billiggörande hafva att förvänta en uppblomstring af andra näringsgrenar, i hvilkas tillverkningar socker ingår, hvaraf helt naturligt skulle följa icke blott en ökad sockerkonsumtion, utan också en ökad sockerproduktion.

Tydligt torde dock vara, att en reform af en sådan ekonomisk betydelse för staten, industrien och befolkningen som denna icke kan genomföras, utan att regeringen deråt egnar allvarlig uppmärksamhet och derom framlägger förslag för Riksdagen. På grund deraf och med anledning af

Kongl. Maj:ts proposition n:o 38 till innevarande Riksdag tillåter jag mig hemställa:

att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästkommande Riksdag framlägga förslag till hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande och i samband dermed till sockertullarnes sänkande till sådana belopp, att de bereda hvitbetssockertillverknigen ett tillräckligt, men väl afpassadt tullskydd.»

Mot Kongl. Maj:ts förslag får utskottet erinra, att den af Kongl. Maj:t föreslagna utbytesberäkningen under de två närmaste afverkningsåren synes vara för låg. Den vid den kongl. propositionen fogade, i finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå uppgjorda tablå öfver hvitbetssockerfabrikernas utbyte af socker, reduceradt till första produkt, visar nemligen, att utbytet vid samtliga fabriker inom landet utgjort för 1894--1895 års kampanj i medeltal 11,21 procent och endast vid två fabriker understigit 10,5 procent. Vid en af dessa fabriker beräknas dock ännu, på grund af stadgandet i 2 § 2 mom. af förordningen den 19 maj 1893, utbytet till 2 procent lägre än hvad enligt samma förordning eljest skall ske. Utskottet anser därför, att någon fara för industriens bestånd och utveckling ej förefinnes samt ej heller någon orättvisa tillfogas densamma, derest den föreslagna förhöjningen till 10,5 procent träder i kraft redan med nästa afverkningsperiods början. På grund häraf och då erfarenheten dessutom ådagalagt, att utbytesprocenten hittills varit i ständigt stigande, så att någon minskning deraf för framtiden icke torde vara att befara, har utskottet funnit anledning att icke biträda den kongl. propositionen i hvad den medgifver en lägre beräkning af utbytesprocenten intill den 1 september 1898.

Hvad herr Fredholms motion angår, så innebär det deri framlagda förslaget en genomgripande förändring i vilkoren för sockertillverkningsindustriens bedrivande och skulle medföra en betydlig förändring i vårt beskattningsväsen. Hvilket inflytande på ifrågavarande industris ställning tillverkningsafgiftens afskaffande skulle komma att medföra, kan utskottet icke fullt bedöma. Deremot är det uppenbart, att förslaget antagande skulle medföra en minskning i statsverkets inkomster af minst 8 millioner kronor. En sådan minskning skulle icke utan största svårighet kunna ersättas genom andra skattetitlar, hvarförutom sockerkonsumtionen enligt utskottets åsigt är ett synnerligen lämpligt föremål för beskattning, i det att socker förbrukas i betydligt större mängd af de förmögnare klasserna inom samhället än af de fattigare. I följd häraf finner utskottet

sig icke kunna tillstyrka, att skrifvelse af sådant innehåll, som herr Fredholm föreslagit, till Kongl. Maj:t aflåtes.

Utskottet hemställer fördenskull,

1:o) att Riksdagen måtte i anledning af Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition besluta,

att § 2 i förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893 skall erhålla följande förändrade lydelse:

Det enligt § 1 beskattningspligtiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att ett hundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor antagas lemna ett utbyte af tio och ett halft kilogram socker;

samt att berörda § i dess sålunda förändrade lydelse skall lända till efterrättelse från och med den 1 september 1896, dock att för fabrik, som, på grund af gällande bestämmelser om beräkning af utbytet i vissa fall, redan kommit i åtnjutande af lägre utbytesberäkning än den i allmänhet stadgade, sagda bestämmelser, så vidt enligt dem utbytet vid fabriken skall beräknas i visst förhållande till utbytet vid äldre fabrik, fortfarande skola för den i omförmälda bestämmelser af sedda tid lända till efterrättelse; samt

2:o) att herr Fredholms motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 april 1896.

På bevillningsutskottets vägnar.

H. CAVALLI.

Bil. A.

Tillverkningen vid samtliga hvitbetssockerfabriker i riket.

Tillverkningsår	Antal fabriker	Afverkade betor Ton	Utbyte af råsocker				Utbyte af melass Ton	Utbyte i procent i betvigten					
			1:sta	2:dra	3:dje	Summa Ton		1:sta produkt	2:dra produkt	3:dje produkt	Summa råsocker	Redu- cerad Summa ³⁾	Melass
			produkt Ton										
1885—1886	3	43,260	3,364,1	417,9	137,0	3,919,0	1,367	7,78	0,96	0,32	9,06	8,71	3,16
1886—1887	3	56,385	4,772,8	833,8	200,2	5,806,8	1,607	8,46	1,48	0,36	10,30	9,80	2,85
1887—1888	3	83,605	7,453,9	1,338,6	383,6	9,176,1	2,487	8,92	1,60	0,46	10,98	10,42	2,97
1888—1889	4	86,111	7,348,3	1,197,2	335,2	8,880,7	3,179	8,53	1,39	0,39	10,31	9,82	3,69
1889—1890	4	136,813	12,075,8	2,005,1	544,6	14,625,5	4,278	8,83	1,46	0,40	10,69	10,19	3,13
1890—1891	6	218,229	17,169,2	2,714,0	748,4	20,631,6	7,124	7,87	1,24	0,34	9,45	9,02	3,26
1891—1892	8	260,064	22,663,0	3,186,5	993,0	26,842,5	7,628	8,71	1,23	0,38	10,32	9,88	2,93
1892—1893	10	277,443	25,161,6	3,617,5	1,140,8	29,919,9	7,940	9,07	1,30	0,41	10,78	10,31	2,86
1893—1894	10	373,962	36,732,6	4,895,4	1,539,5	43,167,5	9,539	9,82	1,31	0,41	11,54	11,08	2,55
1894—1895	1) ¹⁾ 17	628,480	63,717,5	7,638,4	1,534,6	72,890,5	2) ²⁾ 17,500	10,14	1,22	0,24	11,60	11,21	2) ²⁾ 2,80
1895—1896	1) ¹⁾ 18	538,709	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Inberäknadt 3 s. k. saftstationer.

2) Approximativt.

3) Andra produkt reduceras genom multiplikation med 0,75, tredje produkt med 0,65.

Bil. B.**Hvitbetssockerfabrikernas utbyte af socker, reduceradt till första produkt.**

	1890—1891	1891—1892	1892—1893	1893—1894	1894—1895
Arlöf	9,02	10,50	10,52	11,77	11,86
Säbyholm	8,77	10,33	10,54	11,66	11,75
Staffanstorp	9,52	9,94	10,73	11,02	11,64
Trelleborg	9,25	9,59	10,16	10,42	11,38
Helsingborg	9,41	9,76	10,41	10,38	10,55
Örtofta	8,13	9,15	9,71	10,87	10,72
Jordberga	—	9,67	10,43	10,92	11,35
Keflinge	—	9,84	10,58	11,84	12,25
Hököpinge	—	—	9,93	10,87	11,59
Engelholm	—	—	9,52	10,34	10,72
Svedala.....	—	—	—	—	10,47
Köpinge	—	—	—	—	10,59
Karpalund	—	—	—	—	9,75
Roma.....	—	—	—	—	11,53
Samtliga fabriker	9,02	9,88	10,31	11,08	11,21

Reservationer:

af herr *Cavalli*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad;

af herr friherre *von Schwerin*;

af herr *Fredholm*, med hvilken herrar *Collander*, *G. Jansson*, *S. M. Olsson* och *Lundström* instämt:

»I den kongl. propositionen n:o 38 visas, sid. 19, 'att sockerutbytet af betorna i och för skattens påförande bör beräknas till 11 eller åtminstone 10 $\frac{1}{2}$ procent', och tillika uttalar Kongl. Maj:t den mening, 'att utbytesberäkningen bör följa det verkliga utbytet så nära som möjligt'. Af denna anledning och då erfarenheten derjemte ådagalagt, att sockerutbytet af betorna varit i ständigt stigande, har Kongl. Maj:t föreslagit en höjning i utbytesprocenten såväl den 1 september 1896 som den 1 september 1898. Utskottet har nu uttalat sig endast om den höjning, som skall inträda den 1 september 1896, men icke yttrat sig om utbytesprocentens rätta storlek för framtiden. Visserligen finner jag för min del riktigt, att Riksdagen icke nu, genom att i sistnämnda hänseende fatta beslut, binder sin handlingsfrihet att framdeles bestämma utbytesprocenten efter sig företeende förhållanden, men det vill dock synas mig, att utskottet icke bort hafva alldeles underlåtit att framhålla, hurusom i en nära framtid en höjning af utbytesprocenten utöfver den af utskottet nu föreslagna kan blifva af omständigheterna påkallad. Och då ingen bättre än Kongl. Maj:t kan vara i tillfälle att bedöma, om och när behovet af en ytterligare höjning inträder, synes mig, att utskottet hade bort uttala en säker förhoppning om att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att med uppmärksamhet följa hvitbetssockertillverkningens utveckling och för Riksdagen framlägga förslag till ytterligare höjning af utbytesprocenten, när anledning dertill förekommer.

Då ändamålet med den af mig väckta motionen icke varit något annat än att fästa uppmärksamheten på åtskilliga med sockerbeskattningen förknippade omständigheter, hvilka synts mig vara af beskaffenhet att böra i tid beaktas, och då detta ändamål i och med motionens väckande blifvit vunnet, kan jag icke hafva något synnerligt att invända mot utskottets

beslut att afstyrka bifall till den hemställan, hvori min motion utmynnat, allrahelst som deri begärts icke blott en utredning af de i motionen berörda förhållandena, utan äfven förslag till deras ordnande i en viss angifven riktning. Deremot vill det synas mig, som utskottet både kunnat och bort i motiveringen hafva till beaktande framhållit det i min motion påpekade faktum, som vid tiden för den kongl. propositionens afgifvande icke var känt, nemligen den så högst betydligt utsträckta odling af hvitbetor, som under detta år kommer att ega rum. Genom att, så som sig vederbort, hafva framhållit detta faktum skulle utskottet icke heller hafva kunnat underlåta att något taga i betraktande de sannolika följder, som denna utsträckta betodling kommer att nästa år medföra.

Då utskottet emellertid uraktlåtit detta, må det tillåtas mig att här något belysa denna sida af sockerfrågan. I min motion har jag uppgifvit, att den areal, som är kontraherad att under innevarande år användas till betodling, uppgår till ej mindre än 28,300 hektar, och denna uppgift har inom utskottet blifvit bekräftad. Efter en till 300 deciton per hektar beräknad skörd af hvitbetor lemna denna areal 850,000 ton betor. Med ett sockerutbyte af endast $10\frac{1}{2}$ procent komma dessa betor att under nästa kampanj, 1896—97, lemna 90,000 ton råsocker. Denna qvantitet öfverstiger med 20 % hvad som af socker förut blifvit härstädes högst konsumeradt. Vid detta förhållande kan man svårligen afvärja den frågan: Skall denna så betydligt ökade sockerqvantitet också kunna inom landet förbrukas? Det förefaller föga sannolikt, att detta skall låta sig göra på annat vilkor, än att priset å socker kommer att på den inhemska marknaden högst betydligt nedgå. Enda sättet, hvarpå man skall kunna förebygga ett alltför stort och för sockerindustrien måhända ruinerande prisfall, blir då att söka öfverföra en del af öfverskottet till utlandet. Detta kan dock icke ske, med mindre man erhåller restitution af den erlagda skatten.

Man torde derfor med en icke ringa grad af säkerhet kunna antaga, att redan nästa riksdag frågan om restitution af erlagd skatt vid utförsel af socker kommer att dragas under Riksdagens pröfning, och redan nu torde man kunna förutsäga, att denna fråga icke skall kunna lösas utan att medföra afsevärda förluster för såväl statsverket som sockerindustrien. Då förhållandet alltid varit, att det verkliga sockerutbytet varit större än det som lagts till grund för skattens beräkning, skall redan en restitution till samma belopp som skatten, eller lika med halfva tullen, komma att för statsverket medföra förlust. Men med en endast till detta belopp fastställd restitution skall icke någon export af socker kunna komma till stånd utan att för sockerbruken medföra förluster, och den fråga, som med

all sannolikhet kommer att underställas nästa Riksdag till afgörande, blir då den, huru man på bästa sätt skall kunna reducera förlusterna för statsverket och för sockerindustrien till minsta möjliga dimensioner» ;

samt af herr *Bruhn*, som ansett, att utskottet bort föreslå Riksdagen att antaga Kongl. Maj:ts proposition med den ändring, att sockerutbytet skulle beräknas till 10 procent endast till den 1 september 1897.
